

V ajalooõpetajate kongress

„Ajaloõpetuse rollist 21. sajandil“

■ 24.–25. oktoobrini 2011 toimus Tallinnas Eesti ajalooõpetajate V kongress, mille eesmärgiks oli laiem avalik arutelu ajalooõpetuse ning ajalooõpetaja rolli ja vastutuse üle, kaasaates arvamusi liidreid ja poliitikuid. Kongressi korraldas Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts koostöös Euroopa Nõukogu ning Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumiga, kes olid ka ürituse rahastajateks.

Et neli varasemat kongressi toimusid kõik kahe maailmasõja vahelisel perioodil (1923, 1927, 1931 ja 1935)¹, oli V kongress taasiseseisvusaaja esimene. Kahele päevale mahtusid lisaks ettekannetele paneeldiskussioon ning arutelud töötubades. Väliskülalistena osalesid ajalooõpetajad Lätist, Soomest ja Venemaalt ning Euroopa Nõukogu ja EUROCLIO² esindajad. Euroopa Nõukogu hariduskonsultantide kanda oli teise kongressipäeva põhiraskus, kui arutleti spetsiifiliste küsimuste üle, nagu ajalooõpetuse mitmeperspektiivilisus, tundlike teemade käsitlemine ja elektroonilised õppematerjalid ning e-õppe võimalused.

Milline siis on ajalooõpetuse roll tänases ühiskonnas? EUROCLIO tegevdirektor Joke van der Leeuw-Roord sõnastas ajalooõpetuse eesmärgi üldist orientatsiooni andvana: „Ajaloõpetamine aitab õpilastel mõista maailma, milles nad elavad. Ajalugu

on nagu tahavaatepeegel, seljatangust tuleb pidevalt kontrollida, aga samas, keskendumata ees olevale teele, ei jõuta ka kuhugi.” Peamiste ajalooõpetuse ees seisvate probleemidena nimetas Leeuw-Roord ebapiisavat koostööd ajalooõpetajate, didaktikute, kasvatusteadlaste ja ajalooõpetajate vahel, samuti vananevat õpetajaskonda. Positiivsed arengud on võimalikud vaid siis, kui parimad lõpetajad valivad õpetajakutse.

Ajalooõpetaja kui suunaja ja teenäitaja rolli infohulgas orienteerumisel tõi konverentsi peaettekandes esile ka Tõnis Lukas (Riigikogu liige), pidades oluliseks just süstemaatiliste teadmiste kujundamist: „Meedia – selle hulgas film, teater, internetiteksid – toodavad pigem maailmapildi fragmenteerumist. Jupike siit, jupike sealt – mõni süzeeliin domineerib teiste üle, kuigi päris elus pole nii olnud. Põnevus prevaleerib hariduslike eesmärkide üle [– – –]. Lapsi tuleb aidata teadmiste sünteesimisel. Seetõttu on jätkuvalt kullahinnaga õpetaja oskus siduda erinevaid ajastuid ja sündmusi.” Ajaloõpetuse osa demokraatlikult mõtleva ja käituva riigikodaniku kasvatamisel infotulva tingimustes Lukase sõnul pigem kasvab: „Ajaloõpetuse roll ongi valmistada inimesed ette eluks ilma manipulatsioonide ja diktatuurita, kindlustada iseseisvalt mõtleivate vabade kodanike ühiskond.”

Tundlike teemade käsitlemine ei ole ainult Eesti probleem. Euroopa Nõukogu prioriteetideks on olnud kultuuridevaheline dialoog ja stereotüüpide vältimine „teiste” kujutamisel. 2010. aastal sai Oslos alguse 47 liikmesmaa osalusel uus projekt „Euroopa ilma lõhestavate piirideta”. Tunnustades küll erinevat ajalugu, seatakse eesmärgiks ühisosa leidmine ennekõike ühiste väärtuste osas.

Ajalooõpetuse rolli tänases ühiskonnas määrab suuresti kehtiv riiklik õppekava, mis on iseseisvuse taastanud Eestis juba kolmas.³ Uus riiklik õppekava tõi suuri muudatusi ka ajalooõpetusse. Kõikidele õppijatele ühise õppekava

¹ Kõiki nelja ajalooõpetajate kongressi kajastati ajakirjas Kasvatus. Esimesel kongressil pälvis enim tähelepanu ettekanne professor Peeter Põllult, kes püstitas eesmärgi rajada „humaniteedi riik”, milles isiku ja ühiskonna huvid on kooskõlla viidud. Ajaloõpetuses tuli lähtuda õppija huvidest ja suutlikkusest – huvi äratamisest mineviku vastu kasvab lugupidamine ja armastus oma rahva saatuse vastu (Kasvatus 1923, nr. 8, lk. 55–56).

² EUROCLIO on Euroopa ajalooõpetajaid ühendav organisatsioon, mis alustas tegevust 1993. aastal. Praegu kuulub organisatsiooni tegevusse 64 kollektiivliiget 46 riigist, ühendades u. 25 000 haridustöötajat. Eesti ajalooõpetajate selts on EUROCLIO liige alates selle asutamisest 1993. aastal.

³ 2010. aastal vastu võetud põhikooli riiklik õppekava ja gümnaasiumi riiklik õppekava, vt. www.oppekava.ee. Varasemad riiklikud õppekavad kehtestati aastatel 1996 ja 2002.

osa gümnaasiumiastmes vähenes 63%-le, mis ühtaegu suurendas õpilaste valikuvõimalust oma õppekava koostamisel. Olulisteks märksõnadeks on õppekavas väärtused, ettevõtlikkus, kodanikuaktiivsus, tervis. Ainekavad on koondatud ainevaldkondadeks, et tagada tugevam sidusus lähedaste õppeainete vahel. Ajaloo põhikooli ainekavas tähtsustatakse igapäevaelu ja kultuuri temaatikat, sh. kodukoha ajalugu poliitilise ajaloo ees, gümnaasiumis rõhutatakse kriitilise mõtlemise ja analüüsioskuse kujundamist. Ajaloo kohustuslike kursuste maht vähenes gümnaasiumis kuuele. Senise kolme üldajaloo (kuni 19. sajandi lõpuni) kursuse asemel on uues õppekavas vaid üks kursus, mida kompenseeritakse Eesti ja üldajaloo tugevama sidustamisega Eesti ajaloo kursuses, s. t. üldajaloolise tausta põhjalikuma sissetoomisega Eesti ajaloo suurte teemablokkide ees. Valikkursuste hulgas pakutakse kahte üldajaloo kursust: „Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu” ning „Maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat”. Kehtiv uus õppekava muudab ka riigieksamite süsteemi ning alates 2014. aastast ei ole ajaloo eksam enam valitavate riigieksamite hulgas.

Üldajaloo ja rahvusliku ajaloo vahekorda ajalooõpetuses käsitlesid ka välisesinejad. Nagu märkis Dzintra Liepiņa, toetab Lätis enamik ajalooõpetajaid Läti ajaloo integreerimist üldajaloo kursusesse, nagu seda teeb praegune õppekava. Riik toetab iseseisva Läti ajaloo kursuse siseseviimist põhikooli astmesse, millega taotletakse nii Läti ajaloo paremat tundmaõppimist kui ka patriotismi kasvatamist. Soomet esindanud Taina Veikkani ja Maarit Mattila sõnul on Soome ajalooõpetuse eesmärgiks seatud toetada nii individuaalse, rahvusliku kui ka Euroopa identiteedi kujunemist – Soome ja maailma ajalugu peetakse võrdselt oluliseks.⁴ Soome õpilaste huvi ajalootundide vastu on suur: nende arvates võiks kohustuslikke kursusi ajaloos olla isegi rohkem, sest ajalugu peetakse kõige huvitavamaks õppeaineiks, mida koolis õpitakse.

Mitmes kongressi ettekandes leidis käsitlemist ajalooõpetus vene õppekeele koolis. Irina Golikova (Sinimäe Põhikool) tões,

et ajalooõpetajad on olnud teistest pedagoogidest tunduvalt rohkem ühiskonnas toimunud muutuste surve all, kuna ajalooõpetuse sisu on erinevalt näiteks füüsikast või keemiast väga palju ja põhimõtteliselt muutunud. Kui Nõukogude ajal olid ajalugu ja ühiskonnaõpetus sõjalis-patriootilise kasvatuse ained, surudes ajalooõpetajatele peale võitlevat mentaliteeti, siis nüüd on ajaloo kui õppeaine eesmärk kriitilise mõtlemise kujundamine. Enamik vene õppekeele koolide ajalooõpetajaid on saanud oma hariduse NSV Liidu kõrgkoolides ega ole kunagi õppinud Eesti ajalugu. Samas tuleb gümnaasiumis õpetada just Eesti ajalugu ja seda eesti keeles. Vene kooli ajalooõpetajale on väljakutseks ka uued kvalifikatsiooninõuded, uuest sisust ja metoodikast lähtuvad õpikud ja õppevara. Uuendustega kaasa minejaks peab end 35% vene koolide ajalooõpetajaist, reservatsiooniga suhtub muutustesse 31% õpetajatest. 37%-l õpetajaist on raskusi eesti keele oskamisega, eesti kultuuri tajumist oma kultuurina märkis vaid 19% vastanutest.

Ivan Lavrentjev, vene õppekeele kooli lõpetanud Tallinna Ülikooli esimese kursuse ajalootudeng, tões, et venekeelsed abiturientid ei tunne suurt huvi ajaloo kui õppeaine vastu, nähes selles nn. ametlikku ajalugu. Eesti ajaloos on mitu sellist perioodi, kus venelaste arusaamad ajaloost eestlaste omadest erinevad: Eesti alade liitmine Vene keisririigiga Põhjasõja käigus, Eesti taasiseseisvumine, eriti aga Teine maailmasõda, Eesti inkorporeerimine Nõukogude Liidu koosseisu ning sellele järgnenud massiküüditamised. Mingil määral soosivad vene noorte negatiivset suhtumist ajalooõpetusse eestlased ise, rõhutades venelasi okupantide rollis.

„Eestit okupeeris Nõukogude Liit, mitte Venemaa. Punaarmee sõdisid erinevatest rahvustest inimesed, Kremlist aga jälgis seda ja andis käskte grusiin. Kõnekeeles kasutatav termin „vene aeg” on ebakorrektnen ja solvav,” tões Lavrentjev. Õpilaste hoiakuid mõjutavad nii perekond kui ka informatsioon, kus valitseb Venemaa meedia, mida ei saa kahjuks ajalooküsimuste käsitlemises erapooletuks pidada. Lahendust näeb Lavrentjev ajalooõpetuse laiendamises kooliväliselt loengute,

⁴ Soome gümnaasiumi õppekavas on neli kohustuslikku ja kaks valikkursust. Kohustuslikud on majandusajalugu, Euroopa kultuurilugu, rahvusvahelised suhted 1815. aastast tänapäevani ning Soome ajaloo pöördepunktid. Valikkursustena on võimalik õppida Soome ajalugu enne 1809. aastat ja Euroopa-väliseid kultuure. Ajalooõpetus algab 5. klassist, kus teemasid esialjoost kuni Prantsuse revolutsioonini õpetavad klassiõpetajad. Alates 6. klassist õpetavad ajalugu aineõpetajad.

ekskursioonide, simulatsioonide ning teiste mitteformaalsete tegevuste kaudu, milles võiks keskenduda eestivenelastega seotud teemadele. Käsitleda tuleks rohkem venelaste positiivset osa Eesti ajaloo, ühist võitlust eestlastega Punaarmee vastu Vabadussõjas või näiteks vanausulisi, kelle kultuur on haruldane näide põlisvene kultuuri säilimisest.

Nii eesti kui vene õppekeelega koolis töötav Indrek Riigor (Nõmme Gümnaasium, Tallinna Keslinna Vene Gümnaasium) nentis, et eestlased ja venelased ei suhtle omavahel. Ajaloosündmusi käsitledes positsioneerivad eesti ja vene õpilased ennast erinevalt. Seetõttu on ajalooõpetuses oluline emotsioonide vaoshoidmine, mis ei tähenda, et keeruliste teemade üle ei tuleks arutleda. Oluline on dialoogi hoidmine. Tuleks tõsiselt arutada, mida eestivenelane peaks Eesti ajaloost teadma. Kas see teadmine on „üksjalad”? Et õppekava on ühesugune, on eripäradega arvestamine õpetaja ülesanne. Kuid mis on ajalooõpetaja roll? Õpetaja ei saa olla info allikas, vaid pigem suunaja info pädevale kasutamisele.

Eesti ajalooõpetajate ettekannetes leidsid kajastamist pikaajalised edukad tegevused: ajaloo-olümpiaadide traditsioon (Heli Aiaots, Põltsamaa Ühiskool) ja õpilaste uurimistööde võistlus (Viivi Rohila, Lähte Ühiskool).⁵ Oma kogemust viiendat aastat käivas õpetajakutset väärtustavas programmis „Noored kooli” vahendas Mariann Kajak (Tartu Descartesi Lütseum).⁷ Julia Smirnova (Kohtla-Järve Ühiskool) tutvustas Ida-Virumaa ja Tallinna vene koolide põhikooli õpilaste virtuaalset loomingulist konkurssi „Ajalugu meie ümber”,⁸ mis seadis ülesandeks kodukoha ajalooliste paikade tutvustamise. Keskkonnana kasutati projekti blogi. Selliste ettevõtmiste kaudu on võimalik

nii ajaloohuvi tekitada kui ka hoida, rääkimata kodupaiga ja Eesti ajaloo paremast tundmaõppimisest. Ajaloo õpetamisest ülikoolis kõneles Priit Raudkivi (Tallinna Ülikool), arutledes, mis on ajalooõpetuse semantiline väli ehk mida me ajalooõpetusega taotleme ning kuidas tuleks neid taotlusi ellu viia. Nagu Raudkivi rõhutas, peab ajalooõpetus ülikoolis tagama nii oskuse luua iseseisvalt teaduslikku teksti kui ka moraalsete hoiakute kujundamist.

Paneeldiskussioonis arutlesid õpetaja rolli üle Mart Laar (Eesti Vabariigi kaitseminister), Tõnis Lukas, Heldur Meerits (Audentese Erakooli nõukogu esimees) ja Tiit Ojasoo (Teater NO99 kunstiline juht ja direktor) Meelis Maripuu (Eesti Mälu Instituut) juhtimisel. Siingi ei jäetud rõhutamata õpetaja erilist rolli väärtuste kujundajana, seoste loojana ja suunajana infoväljas orienteerumisel. Tõdeti, et arusaam info kiirest kättesaadavusest tänapäeval on petlik ning kui valik ei ole kriitiline ega osata hinnata selle otsimisele kulunud aega, kulutatakse seda mõttetult.

Kongressi esimese päeva viimase osa sisustasid töötöad. Teemad valiti õppekava muutust ja aktuaalsust silmas pidades. Töötubade juhtideks olid palutud õpetajad ja head teemataundjad. Esimesed hoidsid sidet koolioludega, teised töid teema kontekstis esile üldisema vaate. Arutelud andsid hea ülevaate, mida õpetajad ise tänases koolielus tähtsaks peavad.

Kuidas saaks ajalooõpetuse kaudu teostada väärtuskasvatust, oli Halliki Harro-Loidi (Tartu Ülikool) ja Ene Tannbergi (Tartu Miina Härma Gümnaasium) juhtida. Vestluses leiti, et ajalooõpetuse eesmärgiks ei pruugigi ehk olla mingite konkreetsete väärtuste kujundamine, vaid eeskätt moraalsete valikute ja dilemma märkamine ning nende üle arutlemise toetamine. See võimaldab näidata, kuidas ühest

⁵ Käesoleval aastal toimub XXIII ajaloo olümpiaad. Olümpiaadi korraldaja on Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts.

⁶ Ajaloalaste uurimistööde võistlusi vabariigi presidendi auhindadele on korraldatud 12. Neil võistlustel on osalenud kokku 1641 õpilast ja valminud 1312 uurimistööd. 52 noort on käinud rahvusvahelistes noortelaagrites. Praegu on käimas 13. konkurss.

⁷ Projekt Noored Kooli (NK) toimib koostöös haridus- ja teadusministeeriumiga viiendat aastat. Projekti taotlus on õpetajakutse väärtustamine. Õpetajana töötamist käsitletakse juhtimiskoolitusena. NK programmis osalejatel ei pruugi olla õpetajaharidusele vastavat magistrakraadi. Seda kompenseeritakse paralleelselt töötamisega toimuva pidevkoolitusega. Programmis osalejaid toetab tugisüsteem: didaktikud, õpetajakoolituse õppejõud, mentorid, vilistlased.

⁸ Ülesanneteks olid kodukoha ajaloolisi paiku tutvustav *slide-show*; oma linna, valla või maakonna kaardi koostamine, kus on osundatud ajaloolised paigad või vaatamisväärsused; kirjutis ühest kodu lähedal asuvast ajaloolisest objektist, mis võis olla luuletus, muinasjutt, essee või lugu reisist minevikku; intervjuu kohaliku elanikuga ning ühepäevase ekskursiooni marsruut kõige huvitavamate ajalooliste paikade tundmaõppimiseks.

sündmusest võidakse rääkida erinevaid lugusid lähtuvalt jutustaja väärtushoiakutest.

Vestlusringi teemal „Ajaloõpetaja kui kultuurimälu vahendaja ja hoidja” juhtisid Riin Alatalu (Tallinna Kultuuriväärtuste Amet) ja Kalle Lõuna (Haapsalu Wiedemanni Gümnaasium). Tõdeti, et muinsuskaitse eesmärk on hoida erinevate elutahkude tunnismärke. Ajaloo ühiskonna seisukohalt olulised on nii mõisnikud kui ka moonakad, kindlused ja hobusetallid. Paikkondlik/kohalik ajalugu on sama tähtis kui riiklik/linlik ajalugu. Ajaloo- ja kultuurimälestiste abil saame mõista sündmuste järgnevust ja samaaegsust, ümberehituste ja restaureerimiste kaudu elu ja vajaduste pidevat teisenemist. Õpetaja peab oma (sageli uut) kodupiirkonda tundma õppima ja püüdma vahendada seda õpilastele. Seega on õpetaja töö kultuurimälu vahendaja ja hoidjana ülioluline.

Õppetöö läbiviimise võimalusi väljaspool klassiruumi – muuseumis, arhiivis ja õppekäigul analüüsisid Sirje Karis (Ajaloomuuseum), Edith Seegel (Rahvuserhiiv) ja Tiit Ojala (Võru Kesklinna Gümnaasium). Ajalooarhiivis korraldatakse arhiivitunde, kus õpilased saavad oma silmaga näha ja katsuda originaalarhiveale ning lugeda ja analüüsida kirjalikke ajalooallikaid. Tõdeti, et ühe õppetunni raamesse mahub vaid õppekäik lähema koduümbruse kultuuriobjektidega tutvumiseks. Samas on õpetajatel otstarbekas teha Eestimaa oluliste paikadega külastamiseks koostööd, ühendada erinevate õppeainete õppe-eesmärke ja huvi. Ajalootund muuseumis ei tohiks olla pelgalt ekspositsiooniga tutvumine, vaid õpitulemuse taotlemine koolist erinevas keskkonnas.

Teemal „Ajalugu ja poliitika” arutlesid Mart Laar ja Indrek Riigor. Nenditi, et ajaloo kasutamine poliitilise argumendina on üsna levinud nähtus, kuid poliitika mõjutab omakorda ka ajalugu. Näitena toodi Venemaa, kus riiklik kontroll ajalookirjutuse üle on üha tugevnemas. Leiti, et Eesti ajalugu õpetades on õpetlikkust silmas pidades vaja tegelda ka meie ebanüüdsete teemadega, küsides ka seda, mida me oleme oma ajaloos valesti teinud, olgu sellisteks näideteks siis jõhker käitumine Vene Loodearmee Vabadussõjas või siis tänu baaside lepingu sõlmimisele toimunud Soome pommitamine Eestist startinud Punaarmee lennukitelt aastatel 1939–1940.

Milline peaks olema õpetaja mentaliteet ja kasvatusmeetodid, vaagisid Maria Tilk (Tallinna Ülikool) ja Liis Reier (Tallinna Prantsuse

Lütseum). Töörühmas tulid arutlusele mitmed õpetaja rolliga seotud küsimused. Ainealaste teadmiste olemasolu kõrval peeti õpetaja puhul tähtsaks eelkõige isiklikku eeskujut, „sisemist põlemist”, samuti oskust tagada demokraatlike vahenditega õppeprotsessi juhtimiseks vajalik distsipliin.

Ajalooõpetuse eesmärkide ja taotluste üle peetavat arutelu juhtisid Einar Värä (haridus- ja teadusministeerium) ja Ilje Piir (Rannu Keskool, Tartu Herbert Masingu Kool). Kuigi leiti, et Eesti ajalooõpetuse ainulaadsus seisneb eesti meele ja eesti keele edendamises koos vastava kultuurimärgide süsteemi mõistmisega, tõdeti samas, et Eesti ajalookursuse ainesis on liiga eestlastekeskne. Teised rühmaliikmed (nt baltisakslased), kes on jätnud Eesti ajalukku sügava jälje, ei leia meie ajalooõpetuses piisavat kajastamist. Samas peab ajalooõpetus aitama kaasa kodanike ja riigi sidemete tugevdamisele, seda eelkõige lähiajaloo õpetamise kaudu.

Vestlust teemal „Õpetaja roll ühiskonnas, kodukohas” juhtisid Tõnis Lukas ja Harry Laiv (Kadrina Keskool). Õpetaja roll on olnud ühiskonnas pideva tähelepanu all. Õpetajat on nimetatud „maa soolaks”, tema rollideks on olla ka avalik teenistuja, mõne teadmisisaldajana ekspert, kultuurivahendaja ja kohaliku elu eestvedaja. Siingi rõhutati olukorda infotulvas, kus õpetaja peab olema eelkõige teejuht.

Ajalooõpetuse võimalusi ühiskonna sidususe toetajana vaagisid David Vseviõv (Eesti Kunstiakadeemia), Hanna-Liis Kaarlõpp-Nani (Tallinna Humanitaargümnaasium) ja Sergei Teplov (Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasium). Sidususe näitena tõlgendati vestluses meie tunnet, lähtudes kollektiivsetest väärtustest. Ajaloo õpetamise kaudu saab suunata õpilasi mõtlema, mida tähendavad hirm, manipulatsioon ning võim. Inimlikkust ja mõistmist lisab sündmuste vaatamine üksikisiku vaatenurgast, lähtumine inimlikust tasandist ning empaatiast. Ajastu ja inimese valikute paremaks mõistmiseks, mustvalgete hoiakute ning teaduslikul ja kollektiivsel mälul põhinevate mälukonfliktide ületamiseks võib õpilastel lasta teemat uurida isiklikul tasandil, näiteks paluda uurida oma suguvõsa lugu või lähedaste valikuid ja nende valikute tagamaid keerulisi aegadel, et ajaloo õppimise kaudu üksteisele lähemale jõuda. Kui aga õpilaste hoiakud, väärtused ja arusaamad lähevad vastuollu demokraatlikus riigis kehtivatega, siis tuleb sellele tähelepanu pöörata.

Kongressi teine päev oli valdavalt väliskülaste ettekannete päralt. John Hamer võttis vaatluse alla mitmeperspektiivilisuse kui erinevate narratiivide võrdlemise ajalooõpetuses, käsitledes mineviku vaatlemist erinevatest vaatenurkadest, mis võivad olla võrdselt põhjendatud või kallutatud.

Brian Carvell tutvustas infotehnoloogia kasutamist ajalooõpetuses Briti kogemusele toetudes, peamiselt õppekirjanduse koostamist silmas pidades. Elektroonilisel kirjutamisel on mitmeid tugevusi. See võimaldab vajaduspõhiselt printida, sisu uuesti esitada ja mugandada, hõlbustab tekstide otsimist ning suurendab ligipääsu allikmaterjalidele, sh. videotele. Võimalik on võrgupõhine õppetöö. Probleemidena nimetati puudulikku tehnikaga varustatust, samas selgus arutelu käigus, et isegi hea tehnilise varustuse korral, nagu Soomes, ei kipu õpetajad infotehnoloogiat kasutama. Kahtlematult peab ajalooõpetus sammu pidama järjest uuenevate tehniliste võimalustega, hoolimata sellest, et õpetajate tehnilised oskused kipuvad õpilaste omadele sageli alla jääma. Sloveenia kogemust mobiiltelefonide kasutamisel Teise maailmasõja õppimisel vahendas kongressi avapäeval ka Tatiana Milkova (Euroopa Nõukogu).

Mitmeid kordi tõstatus kongressil nn. tundlike teemade küsimus. Cristina Del Moral tõi näiteid tundlike teemade õpetamisest Hispaanias, kus koolis õpitu võib leida kodus teistsugust või lausa vastupidist tõlgendamist. Õpetaja peab leidma mooduse, kuidas käsitleda seda nii, et see õpilaste tundeid ei riivaks ega tekitaks emotsionaalset või intellektuaalset konflikti. Näitena tõi esineja uuringu Jaapanist, mille järgi 20% kooliõpilastest arvas, et aatompommid viskasid Teise maailmasõja lõpul venelased. Ettekandes toonitati, et õpetaja peab esile tõstma demokraatlikke seisukohti, et vältida emotsioonist tingitud diktatuuriühiskonna nostalgiat (Franco võimuperiood).

Luisa de Bivar Black tõi näiteid, kuidas kasutada eritüübilisi allikaid tundlike teemade (Portugalis on nendeks inkvisitsioon ja orjakaubandus) õppimisel ja õpetamisel. Vältida tuleb tõlgendamisel ja järelduste tegemisel liigset lihtsustamist ja kiirustamist. Samas aitab tundlike teemade käsitlemine luua seose mineviku ja oleviku vahel ning õpilastel mõista oma rolli tuleviku kujundamisel.

Kongressi teokssaamine olukorras, kus toimub diskussioon õpetaja töö väärtustamise üle, on kindlasti kaalukas samm. See tõstab õppimise ja õpetamisega seotud probleemid

rahaküsimusest kõrgemale ja annab võimaluse mõtiskluseks, kus me asume võrreldes oma naabritega, aga ka arenguga Eesti üldhariduse kontekstis.

Kongressil arutati annab ülevaate ajalooõpetuse hetkeseisust: suundumusest, probleemidest ja valukohtadest, aga ka sellest, millega ollakse rahul või mis vajab edasiarendamist. Kui kongresside toimumine saab traditsiooniks, võime juba nelja aasta pärast võrrelda, mis on muutunud ja mis jäänud samaks.

Kongressi artiklid ja videosalvestised on kättesaadavad Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsi kodulehel www.eays.edu.ee.

Mare Oja